

**ŠIAULIŲ LOGOPEDINĖS MOKYKLOS
IKIMOKYKLINIO UGDYMO SKYRIUS**

Vanda Zaurienė, auklėtoja metodininkė

**ŠVENTINIO RYTMEČIO SCENARIJUS
3 – 7 m. amžiaus vaikams**

**„ŠV. MARTYNAS – PASKUTINĖ
RUDENS ŠVENTĖ“**

2013-03-02

ŠVENTĖS SCENARIJUS

Tautinė kultūra – turėtų būti viena iš pagrindinių ugdymo turinio pagrindų. Formuojant etninės kultūros pradmenis, siekiame padėti vaikams bei jų tėvams pažinti gimtą kraštą, perimti senolių tautinių vertybių lobyną, skiepijame pagarbą savo gimtajai kalbai ir jos kultūrai. Pravedant netradicines, primirštas, šiuo metu nebešvenčiamas šventes, siekiame atgaivinti tos šventės apeigas, folklorą, dainas bei žaidimus.

Tikslas. Supažindinti vaikus su Šv. Martyno papročiais ir tradicijomis, įtraukiant ugdomuosius, pažintinius, lavinamuosius bei kalbos korekcijos momentus.

Uždaviniai:

1. Supažindinti vaikus su Šv. Martyno šventimo papročiais ir tradicijomis.

2. Ugdyti bei lavinti vaikus pagal visas kompetencijas:

- **pažinimo** - plėtojant žinias apie jau pamirštų lietuvių liaudies švenčių tradicijas ir papročius;
- **socialinę** – skatinant kultūringą elgesį, savikontrolę bei draugiškus tarpusavio santykius;
- **meninę** – žaidžiant lietuvių liaudies žaidimus, dainuojant daineles bei inscenizuojant pasaką;
- **sveikatos** – lavinant vaikų judesių koordinaciją, smulkiąją motoriką bei ritmiką;
- **komunikavimo** – ugdant vaikų kalbą, teisingą ir aiškų žodžių tarimą bei garsažodžių kartojimą.

3. Suteikti vaikams daug džiugių emocijų.

Metodai: žaidimai, muzikos klausymas, pokalbis, demonstravimas, aiškinimas, pasakos inscenizavimas.

Priemonės: lietuvių liaudies dainos įrašas, tvartelis, karvės, ožka, ožys, piemenėliai, beržas, pasakos veikėjai: senelė, akmuo, kibirkštis, vėžys, lepšė, vagis.

Šventės eiga

Vedantysis.

Svečių ir vaikų sutikimas bei pasveikinimas; nuteikimas tolesniems žaidimams informuojant juos, kas bus veikama. Informacija apie paskutinę rudens palydų šventę.

Lapkričio 10 – 12 dieną, Lietuvoje švenčiama Šventojo Martyno diena bei Paskutinė rudens šventė. Iki šių dienų tebėra gyvas pasakojimas apie Romos karį Martyną, kuris keliaudamas Vengrijoje pro Amienso miesto vartus sutiko prie akmenų besiglaudžiantį vargšą. Pavargėlis buvo beveik nuogas ir drebėjo iš šalčio. Jaunasis karys nusisiautė apsiaustą nuo savo pečių, perplėšė pusiau ir uždengė neturtėlį, kad šis sušiltų. Kitą naktį Martynas susapnavo sapną, kuriame regėjo Kristų, apsigaubusį jo apsiaustu. Šis atsitikimas pakeitė Martyno gyvenimą. Jis tapo giliai religingu krikščionimi, paaukojusi savo gyvenimą labiausiai nuskriaustiems žmonėms. Šv. Martynas laikomas vargšų, elgetų, benamių – visų atstumtųjų – šventuoju globėju, nes savo gyvenimą pašventė žmonėms ir Dievui. Kaip tik šiuo laikotarpiu seniau

Lietuvoje buvo baigiami lauko darbai, į tvartus suvaromi gyvuliai, atsiskaitoma su samdiniais. Šiuo metu pamažu apmiršta visa gamta, gyvybė iš žemės paviršiaus pereina į jos gelmes, lauke vis daugiau tamsos. Žmogus, užbaigęs savo darbus laukuose, turi daugiau laiko susitelkimui, apmąstymams, grįžimui. į save. Šv. Martyno diena laikoma paskutine rudens švente. Jeigu pavasarį per Jurgines galvijai išvedami iš tvarto ganytis, tai per Martyną jie suvaromi iš ganyklų į tvartus. Šeimininkai turi pasirūpinti, kad iki Martyno būtų baigti visi žemės darbai. Po Martyno judinti žemę nevalia. Taip pat iki šios dienos reikia su visais atsiskaityti už darbus, atiduoti skolas, sumokėti mokesčius. Šią dieną su samdiniais būdavo atsiskaitoma, nes tą dieną baigdavosi ir gyvulių ganymas ganyklose.

Piemenėliai parvaro gyvulius

Vaikai aprenkti „piemenėliais“, „karvėmis“, „ožiu“ ir „ožka“. „Piemenėliai“ – vaikai ir „vyresnysis pienuo“ - auklėtojas, parvaro gyvulius iš laukų, dainuodami tatalines - „šių namo, šių namo gyvulėliai šių namo“.

„Šeimininkas“ ir „šeimininkė“ – auklėtojos, pasitinka piemenėlius ir parodo tvartelį, kur gyvens gyvuliai per visą žiemą. Keli „piemenėliai“ nešasi žibintus, botagėlius. „Piemenėliai“ su „vyresniuoju pienuo“ sutūpę ratu kalbasi apie pabaigtą gyvulių ganiavą, ką jie užsidirbo ir kokį gaus atlygį.

1 piemenėlis: - „Man šeimininkė duos maišą grūdų“.

2 piemenėlis: - „O man šeimininkas duos pinigėlių“.

3 piemenėlis: - „Šeimininkė man žadėjo duoti didelę žąsį“.

4 piemenėlis: - „Mano gaspadorius man žadėjo kelis maišus bulvių“.

„Šeimininkas“ pasakoja,

- kad šiandien ganiavos pabaigtuvės,
- kad Šv. Martynas paskutinė rudens šventė,
- kad atsiskaitoma, atpilant javais su kalviu, kerdžiumi, malūniuku,
- kad išrenkami kaimo vyresnieji, ginčų teisėjai.

Daina „Oželis“. Dainos atitinkami žodžiai palydimi rodomaisiais judesiais.

1. Ožys ant tilto stovėjo /2 kartus (linguoja į šonus)

Į vandenilį žiūrėjo /2 kartus (pridėję ranką prie akių žiūri)

Ar gražios mano akiukės/ 2 kartus (rodo akis)

Bus vaikučiams terbukės/ 2 kartus

2. Ožys ant tilto stovėjo /2 kartus

Į vandenilį žiūrėjo /2 kartus

Ar gražūs mano ragučiai / 2 kartus (rodo ragus)

Bus vaikučiams dudučiai/ 2 kartus

3. Ožys ant tilto stovėjo /2 kartus

Į vandenilį žiūrėjo /2 kartus

Ar gražios mano ausiukės / 2 kartus (rodo ausis)

Bus vaikučiams triubukės/ 2 kartus

4. Ožys ant tilto stovėjo /2 kartus

Į vandenilį žiūrėjo /2 kartus

Ar graži mano vilniukė/ 2 kartus (glosto ranką)

Bus vaikučiams šubukė/ 2 kartus

„Šv. Martyno“ papročiai ir tradicijos.

„Vyresnysis piemuo“ piemenėliams pasakoja, kad šią dieną piemenys, nesulaukdami pirmojo sniego, veddavo baltą ožį aplink baltą beržą, taip tikėdamiesi sulaukti ganiavos pabaigos.

Demonstruojamas surengtas Balto ožio „aukojimas“ arba Sniego šauktuvės.

Kad tik greičiau pasnigtų, apie beržą - vilties medį - triskart apvedama balta ožka (ne raguotas ožys; ožka - tai žiema, ožys - pavasaris, ant ragų pakeliantis saulę).

Du piemenys veda ožką, o mažiausiąjį piemenėlį užsodina raitą. Vedant aplink beržą sakomi žodžiai „Sniegas, sniegelis, sniegutis“ (27 kartus) ir plakama per šonus.

Jei ožka subliauna, sprendžiama, ar greit snigs.

Vedamos ožkos stebimos akys:

- Jei ožka žiūri į šiaurę – snigs,
- jei į pietus – dar nebus žiemos,
- jei ašaroja – bus žiema,
- jei ne – dar teks ganyti.

Užlipa piemenėlis ant akmens, kelmo, apversto kubilo pliekia oratorijas, prakalbas:

„Tu, ožy, baltaplauki, prašyk pono Dievo, kad greičiau užsnigtų, o jei neužsnigs, mes tave prilupsim“.

Piemenėliai erzinas:

„Vardan šarkų. Čia nieks, čia grieks, čia visa pakūta“, badosi, taukši šermukšnėmis, kaduginėmis lazdomis.

Ožka pavaišinama morkomis, kopūsto lapais. Ožiui sušukuojama barzda, jam ant ragų uždedama žalia miško pataisų karūna.

„Šeimininkė” vaišina piemenėlius kiaušiniene iš dvylikos kiaušinių - piemenėlių gardumynu.

Muzikinis žaidimas „Oi tu, Martynai...”

Vedantysis įjungia ir klausomasi naminių gyvulių garsažodžių įrašų bei įvardija juos. Karvė mūkia, arklys žvengia, avis mekena, ožys bliana.

Vaikai žaidžia žaidimą dainuodami apie naminius gyvulius karvutę, avelę, ožkelę. Vienas vaikas „Martynas“ vaikšto rato viduryje ir atsako į visus pateiktus užklausimus.

Vaikai dainuoja:

1. „Vai, tu, Martynai,
Vai tu papartynai.
Ar žinai, numanai
Kaip karvutė mūkia?“

„Martynas“ dainuoja:
„Mūū, mūū, mūū,
mūū, mūū, mūū
taip karvutė mūkia“. /2 kartus.

2. „Vai, tu, Martynai,
Vai tu papartynai.
Ar žinai, numanai
Kaip avis mekena?“

„Martynas“: -
„Mee mee mee,
mee mee mee
taip avis mekena“. /2 kartus.

3. „Vai, tu, Martynai,
Vai tu papartynai.
Ar žinai, numanai
Kaip ožkelė bliana?“

„Martynas“: -
„Bee bee bee,
bee bee bee
taip ožkelė bliana

Šv. Martynas – likimo ir orų pranašas.

„Šeimininkas“ paaiškina papročius ir tradicijas, pasakoja apie orų spėjimą ir likimo pranašystes.

Per Šv. Martyną kiekvienuose namuose valgydavo keptą žąsį ir iš jos krūtinkaulio burdavo.

Pasakoja apie keptą žąsį ir iš jos krūtinkaulio būrimą:

- jeigu kaulas iš pradžių persišviečia grynas, baltas, o į galą nešvarus, tai žiemos pradžia bus šalta, o pabaiga nešalta ir atvirkščiai,
- jei prie galo grynai persišviečia, tada reikia laukti, kad ir žiemos pabaiga bus šalta.

Tos dienos pastebėtų gamtos reiškinių galima analizė.

„Šeimininkas“ sako, kad nuo Martyno jau pradeda laukti Kalėdų. Tą dieną, stebėdami aplink save vykstančius gamtos reiškinius, senoliai sužinodavo, koks oras būsiąs per Kalėdas:

- „Jei Martynas su ledu, tai Kalėdos su bradu, jei Martynas su bradu, tai Kalėdos su ledu“;
- „Martyns ant ledo, Kalėdos ant vandens“;
- jeigu lapkričio 11-ąją giedra, tai būsianti labai šalta žiema. ,
- jei Martynas ant vandens, Kalėdos ant ledo, Jurgis su lapu ir atvirksčiai- Martynas ant ledo, Kalėdos ant vandens, Jurgis su stagaru.

Pasakos „Vaikų pasaka“ inscenizacija

Šeimininkė – senelė eina melžti karvių ir sutinka pasakos veikėjus akmenį, kibirkštį, vėžį ir lepšę. Jie visi eina kartu su senele sakydami atitinkamus jiems skirtus ištiktukus ir atlieka sutartus ritmo judesius: senelė – kabakšt, kabakšt (muša kumščius vieną į kitą); akmuo – kabaldakšt, kabaldakšt (taria kiekvieną žodžio skiemenį ir išmuša kojos kulnu); kibirkštis – pasprikt, pasprikt (taria kiekvieną skiemenį ir ploja delnais); vėžys – repež, repež (taria kiekvieną žodį ir muša delnais į šlaunų priekinę dalį); lepšė – telekšt, telekšt (pirmą skiemenį ploja delnais, antrą – į užpakalinę sėdmenų dalį). Vagies nesėkmingas apsilankymas ir jo pamokymas.

III. Baigiamoji dalis. Refleksija.

„Šeimininkas“ sako, kad, žaisdami senovę, galime rinktis, ar prašyti ankstyvos žiemos su sniegu ir ledu (galbūt slidininkams ir kitiems

žiemos sporto šakų fanams tai yra svarbu) ir ieškoti balto ožio, balto beržo, ar atvirksčiai - neskubinti nei rudens, nei žiemos - susirinkus pasilinksminti, pasidžiaugti jau nuveiktais darbais. Juk lapkričio vakarai ilgi ir tinkami pašnekesiams, pasidainavimams, paviešėjimams.

Pagiriami visi šventėje dalyvavę ugdytiniai.

„Šeimininkė“ vaišina visus šventės dalyvius – kepta duona su česnaku.

Literatūra:

Andružienė, I. Etninės kultūros tradicijos įstaigoje. *Etninė kultūra. Jos krypčių sklaida darželyje* (Teorinės praktinės konferencijos pranešimų rinkinys). Kretinga, 2002.

Briedienė, J. Gedminienė, S. Tautosakos elementai vaikų šventėse. *Žmogus – tautinės kultūros tradicijų perėmėjas, tęsėjas ir kūrėjas: respublikinės konferencijos pranešimų rinkinys*. Kretinga, 2003.

Dundulienė, P. *Lietuvių šventės: tradicijos, papročiai, apeigos*. Vilnius, 1991.

Sauka, D. *Lietuvių tautosaka*. Vilnius, 2007.

Senovinis kalendorius mažiesiems. Rudenėlis. Žiemužė. Pavasarėlis. Vasarėlė. Sudarė G. Germanienė. Vilnius, 1993.

Auklėtoja metodininkė

Vanda Zaurienė